

A multból tanuljatok a jövőre.

(Ujévi beszéd.)

Ezsaiás 46. r. 9. v. «Emlékezzetek meg az elébbeniekről».

Csendesen megy odább az idő folyama, és sajkákat ringatva minket is visz tovább... tovább míg kikötünk, míg révpartot érünk. Csendesen érünk-e majd az örök kikötőbe, avagy nem remélt időben felkorbácsolt hullámok váratlanul vetnek a partra?... Elfedi ezt a jövő előlünk. Foly, foly a homokóra, mindenik homokszem megteszi kötelességét s a mint a perczek összeszövődnek, készen az élet, elvégződik a lét. Megállítani szeretnők sokszor az idő folyamát, hogy gyönyörködjünk az elragadó partban; élvezzük az ott nyiló virágok illatát. Feltartóztatni szeretnők életünk órájának egymásután lefutó homokszemeit, perczeit, hogy ne vigye el vidámságunkat, boldogságunkat, ne hozza ránk a félelmet, veszélyt s a könnyhullatásokat. De a folyó halad, a homokszemek egymást szüntelen követik s míg időt keresünk mindent jól megfontolni, magunkat a jövőre előkészíteni; míg éldelünk, vagy számítunk, örvendünk, vagy aggódunk: az óra lejár, a folyam kikötőbe visz. Míg számot vethetnénk, hogy csak most volt, midőn mint játszi gyermekek pillangót üldözénk virágos réteken; most volt, midőn az ifjuság felhőtlen égboltozatában gyönyörködénk, csak most volt, midőn az élet zarándok útjára a terhet vállainkra vevők: addig összeszövődik a lét a gördülő perczekből s nincs mit keresnünk itt többé.

Afiai! Ugy érzem, mintha temetőben járnék s mintha mégis új életet látnék! Sirokat látok. Egyik szépen felhantolva örökzölddel, virágokkal körül ültetve, másik gondozatlanul gyom, dudva által benöve. Az egyik még friss, a más most hantolják; az egyikhez még gyászruhában, könnyes szemekkel járnak el, a más már feledve, vagy nincs annak senkije. Az egyik eltávozottnak várták halálát, a más most is visszahivnák; itt ékes sirkő, ott egyszerű fejfa, amott jeltelenség. Itt férfi, ott nő; itt ifju, ott öreg, tudós, vagy tudatlan,

itt gazdag, ott koldus nyugossa örök álmait. Ugy tetszik, mintha temetőben járnék, a csak most elmúlt évnek temetőjében! S mintha a temető saját szivünk volna és a halottak: vágyaink, reményeink.

És úgy érzem, mintha új életet látnék. Rügy fakad a fákon, lomb bomlik az ágakon, bimbó fejlődik, virág nyílik mindenfelé. S mint tavaszi hajnal hasadtával: újra éled minden; az elnémult madár új dalra gyújt, a szellő visszatér s enyelgve játszik a futó csermely habjaival. Az ég újra derült; a komor felhők helyett, enyhe, vidám napsugár mosolyg a földre, életet önteni, életre csalni az elárvult, pusztán hagyott természetet. Igen! mintha a halottak is megelevenednének! Új életet látok! Új esztendő te hoztad ezt! Vágyainknak, reményeinknek kikeletet, új életet új esztendő te adsz. Mintha temetőben járnék s mégis mintha új életet látnék... Vándorlunk a jelenben. Mögöttünk a múlt képe, előttünk a jövő reménysége. Melyiket kapjuk meg, melyik lesz kedvesebb!? „Emlékezzetek meg az elébbeniekről“. A proféta a múltat ajánlja. A jövő könyve zárt, a múlté meg nyitott. A jövő biztat, a múlt tanít. Ez év első napján forduljunk a múlthoz és *a múltból tanuljunk a jövőndőre.*

* * *

A múltból tanuljunk a jövőndőre. *Tanuljatok lemondani.* Mennyi vágy, remény támad a kebelben, mennyi bizalom kél a szivekben, s mint kiszinezük ezekkel a jövőndőt; s mennyi könnycsepp, mennyi sóhaj tör elő ezeknek omladékinál!? Vágyak, remény nélkül nem élhetünk, csalódásokon keresztül kell mennünk s az omladékoknál ezért könyeket kell ejtenünk. Mosolyban ég az arc, öröm csillog a szemben, kedvtől dagad a szív; ki tudja minő bánatfelleg borítja azt előbb, hány fájó könnycsepp rezgett a szemben s minő keservtől szabadult meg a szív?! Ne csaljon meg a jelen, a látszat; bársony alatt tépett szív doboghat, a jólétben boldogtalanságot találhatsz; a könnycseppett a korona se aranyozza meg, s a kúnyhóban is becses az igaz érzelem. A szív mindenütt szív marad, vágyakkal és reményekkel táplálkozik. És e vágyak s e remények hányszor megcsalnak!? Tekintsetek önmultatokba, és ne a világnak, ne az embereknek, valljátok meg önmagatoknak: több több a csalódás, a pusztulás, mint a teljesülés éltetek várakozásiban. A való ered-

mény felett több bánatnak, mint örömnök ejtettétek könnyeit. Tekintsetek a lázas küzdelemre, mely minden nap megújul életünkben; a vágyak és remények nem teljesülése miatt van mindez! Nézzetek vissza csak az elmúlt esztendőre, mikép üdvözöltétek akkor az új évet, mennyi mindent vártatok attól s mily keveset adott meg vágyaitokból. Gyűjtsétek, gyűjtsétek össze az örömet, mit a múlt év hozott, reményeiteket, melyeket megvalósított, és szedjétek fel a keserveket, melyeket reátok hozott, a sok pusztulást, mely felett csalódva álltatok s mondjátok meg: nem lettetek-e csak egy év alatt is sokkal szegényebbekké, mint gondoltátok?... Én nem szólok, feleljetek ti magatok.

Feleljen az ifju, ki édes ábrándokkal ment jövője elé, kinek lelkesedése fellángolt, s tért kívánt tettereje számára: megnyerte-e a mire vágyott, vagy csalódva esett össze s közönyössé lett? Feleljen a férfi: eloszlott-e az élet terhe vállairól, boldogithatta-e övéit, szolgálhatta-e a közügyet és hazáját, mint remélte, avagy talán kishitűvé vált? Megnyerte-e az öreg a nyugalmat, mely után vágyódott, a közügyek embere az elismerést, a jóltevő a hálát; nem ejtett-e maga a barát sebet a barátinak és a kedves a szeretettnek szivén? Feleljen a szülő: betelt-e vágya, reménye, melyet gyermekéhez fűzött, vagy csalódva, átkozva sorsát, életét, fájó könnyekkel áll most egyetlen reményének sirja felett? Feleljen a hitves, ki örökkévalónak tartotta boldogságát, nem borult-e be az ég felette? Vannak, kiknek talán sokat, többet hozott meg az idő, mint a mennyit vártak, remélettek, de ki tudja: ezt is nem azért tette-e, hogy annál nagyobb legyen később csalódásuk, mert a vágyak és reményekben mindig több a csalódás, mint a megvalósulás.

A sok csalódás int, tanít: tanuljatok lemondani. Lemondani első sorban ama sok hiu, haszontalan reményről, fellegek közt járó, önnagyzoló vágyakról, melyekről saját magatok belátjátok, hogy csak csalódásba vezetnek. És azután tanuljatok lemondani az életnek sok, sok vágyairól és reményeiről mégha alappal látszanak is azok birni; szoktassátok magatokat vágyak és remények tekintetében a szegénységhez, mert a mint az élet folyamán tovább haladtok, mind több és több marad mögöttetek s napról-napra e tekintetben szegényebbeknek kell lennetek. Tanuljatok lemondani még a kedveseitekkel és szeretteitekkel való együttéléstről is, hogy

ne találjon készületlenül az idő, mikor válni kell, mikor családok tagjai elszéledni kezdenek: egyik a világba, másik le a sirba. Tanuljatok lemondani még az életről, a világ javairól is, mert ezek sem állandó kincseitek, hogy így elkészülve találjátok az utolsó órát. Igen! gyakoroljátok magatokat napról-napra a lemondásban, hogy végül is csak az örökélet reménye maradván kebletekben: mentsétek meg magatokat a sok csalódás, keserv, bánat és könnyhullatástól, mert minél szegényebbek lesztek, minél kevesebb lesz, mit veszthettek, annál nyugodtabbak fogtok maradni. Tanuljatok tehát lemondani.

* * *

És tanuljatok reményleni. Ellentétesnek látszik kissé, hogy midőn egyfelől épen a vágyak és reményekről való lemondást hangsúlyozom s erre van is okom, ugyanakkor másfelől azt ajánlom, hogy tanuljatok reményleni. Az ellentét azonban eltűnik, ha tisztában vagyunk, hogy a lemondás megtanulása és gyakorlása még nem épen minden váagnak és reménynek a feladása. Mert vannak, vannak vágyak és remények, melyeket feladnunk sohase szabad, sőt megtanulnunk kötelesség, földi idvesség; vannak remények, melyek gyakran árbozcjai életünk hajójának.

Küzdelem az élet így szólunk, munka az, a mi boldogit és nemesít. Minden percnek megvan a maga kötelessége, a maga virága, boldog, ki e virágokat leszakíthatja. A küzdés foly, a munka előhalad és sok nemes sziv áldozza fel önmagát a tiszta és önzetlen munkában. A család, egyház, társadalom és haza lelket, lelkes munkát kívánnak. És ha nincs reményünk, hogy ezek javára érni fog munkánk valamit: lesz-e akkor erőnk küzdeni? vagy ha csalódtunk, ha reményeink omladékánál sirva állunk: örökre eldobjuk-e azért kezünkből az önzetlenség és igazság küzdelmének fegyverét; átadjuk-e magunkat a tétlenségnek? Nem! A tiszta, az önzetlen és szeretetteljes munkában reményeink omladékánál új reményt kell kapnunk s a küzdelmet tovább kell folytatnunk. Reményt kell kapnunk, hogy tiszta munkánk, bárha későre is, ha sok keservek, csalódások után is, meg lesz eredménye a családnak, egyháznak, hazánk és a társadalom javára. Munkátokban tehát tanuljatok reményleni.

Mennyi ferde ítélet, balhiedelem lakik e világban! s mennyi csapást, keservet kell elviselni! Szívünk közel van sokszor a kétségbeeséshez, átkozzuk a sorsot, az életet és világot. És a szív nem reped meg; tovább hordja szenvedései terhét. Itt, itt szólok én: tanuljatok reményleni. Remélni, hogy vége lesz egykor a világ ferde ítéletének, hogy a csapások csak próbára tesznek, a szenvedések tisztítanak és megerősítenek, avagy talán meglágyítják, fogékonyabbá teszik szíveteket a mások szenvedései, terhei iránt.

Az erkölcstelenséget, kapzsiságot, tudatlanságot nem tudjátok fékezni; nem tudjátok talán még saját tékozló gyermekeieket sem a jó utra terelni. Feladjátok ezért a küzdelmet, s a világot a maga útjára engeditek? Ne, ezt ne tegyétek; reményetek omladékánál gyujtsatok a szívben új reménységet, mely megtanít, hogy küzdelmeknek előbb-utóbb meg lesz eredménye. Tekintsetek az idvezítőre, ki a gonoszsággal való küzdelemben reményét soha el nem veszítette és az emberiség megváltása lett annak eredménye. Reméljétek, hogy a jó mellett maga Isten küzd, ti csak eszközök vagytok az ő kezében, s Isten győzni fog. Hidjétek, reméljétek, hogy e földön még a gonoszra is szükség van, hogy lássunk árnyat a jónak fénye mellett, sötétséget, melyben a jónak fénylő csillaga biztatólag ragyog.

De embertársam! te talán a jótettek gyakorlását adod fel, mert nem látod annak eredményét, nem látod a hálát, az elismerést és félsz, hogy nemcsak magadnak szerzesz csalódást, keserveket, hanem okot, alkalmat adsz a hálátlanságnak és félreértésnek is megnyilatkozására; félsz, hogy elveszted jótetted által az önfenntartás erejét és elősegíted a kapzsiságot? Tanulj reményleni. Reményleni, hogy bármit mond is a világ, vagy tesz az emberiség: Isten látja s megjutalmazza lelkedet; reméld, hogy ha bár egy porszemmel is, de hozzájárultál a világ diszitéséhez, mert a jótettek a földnek és égnek ékességei.

És még egyet! A mint tovább, tovább haladunk az élet ösvényén, a mint lelkünk inkább és inkább bontakozik ki a földi salak köréből, a mint közelebb, közelebb jutunk a földi lét zárpontjához: annál inkább tanuljatok reményleni az örök életben. Az örök életben egyfelől kedveseink szívében, másfelől az Istennek d csőségében.

Ez új év reggelén köszöntelek! Adjon Isten nektek boldog új évet! Legyen a múlt tanulság a jövőre. S ha megállotok most vágyaitok, reményeitek omladékánál, avagy ha ezek újraszületésében örvendetek, ne feledjétek: tanuljatok lemondani, tanuljatok reményleni. A lemondás s a remény tegye ez évben áldottá életeket, aranyozza meg szíveteket. Ámen.